

Náš časopis Netko,

o škole vie všetko!

Fašiangy

V širšom slova zmysle sa fašiangami nazývalo obdobie od Troch kráľov Popolcovej stredy. Sám názov fašiangy má súvis so stredovekými podobami nemeckého slova Fasching, čo znamenalo „posledné napitie“, čiže posledná možnosť vypiť alkoholický nápoj. Obdobie fašiangov bolo veľmi vhodné na usporadúvanie z a svadieb, pretože na poli ešte nebolo súrnej roboty.

Fašiangy na dedine

Na stoloch v období fašiangy sa vo vidieckej domácnosti objavili jedlá pripravené na tuku, ako napríklad fánky, pampúšiky, šišky. Okrem toho nesmeli chýbať záviť tvarohové, makové, orechové.

Prevládali zabíjačkové jedlá, klobásy, slanina, vajčka.

V obciach na Slovensku sa konali rôzne zábavné obrady, sprievody a stretnutia. Fašiangové sprievody mali rozličné podoby. Líšili sa počtom masiek, spôsobom maskovania, organizáciou sprievodcov, piesňami, tancom i medzihrami. Pokiaľ ide o masky, prevládali najmä zvieratá. V sprievode vystupovalo mnoho postáv, ktorých pôvod súvisí s prebúdzaním zimy. Podľa tradície sa niektoré masky mali pováľať aj po zemi, aby s ňou nadvi bližší kontakt. Na čele sprievodu stál Vojak s dreveným alebo železným ražňom, na ktorého mu ľudia napichovali slaninu a klobásy. Bol to slobodný mládenec, ktorý sprievod organizoval a určoval kadiaľ pôjde a čo sa bude diať. Pár s Vojakom tvoril prezlečený za Babu. Medzi ďalšími maskami boli masky Medveďa, Cigána a Cigánka, postava Žobráka, Dietťaťa, Vlka a Čerta. Masky Čerta predstavovali pohanského déva, ktorého Slovania nazývali Bes.

Na veľkej časti slovenského územia fašiangy vyvrcholili obradom známym ako pochovávanie basy. Išlo o žartovný pohreb basy (muziky i zábavy), ktorá počas pohrebu nemala zaznieť.

Fašiangy v meste

Fašiangové obdobie v mestách sa nieslo v znamení plesov či bál. Slovo bál pochádza z talianskeho slova ballare = tancovať, skákať. Slovo ples má pôvod v staroslovenstve: slovo plesc = tanečník. Nech už znamenajú čokoľvek, ples či bál je spoločenská záležitosť s tancom, so živou hudbou a doplnkovým programom. Plesy okrem zábavy plnili úlohu „vedenie mladých mužov a žien do spoločnosti“. Oddávna boli obľúbené plesy v masoch. Výnos z plesu často poslúžil na financovanie spolku v ďalšom období alebo na charitatívnu činnosť.

Každý ples mal však svoj poriadok i tanečné poriadky. Zaujímavou zložkou plesu bola tombola, v ktorej plesajúci mohli vyhrať ako prvú cenu živé prasiatko. Vyvrcholom plesu bolo vyhodnotenie a ocenenie masiek. Nepísaným pravidlom bolo, že sa masky po polnoci museli sňať.

Pranostiky:

Ked' sa mačka na fašiangy na slnco opeká, potom v pôste za kachle uteká.

Suché fašiangy - dobrý rok.

Aké je počasie na Popelcovú stredú, také je po celý rok.

Jar

Vzduch nasýtený vôňou vlhkej zeme, l'úbozvučný spev vtákov, o ktorý boli naš' ukrátené počas dlhých zimných mesiacov, prvé nesmelé výhonky snežieno bledú!...Všetky tieto dojímavé chvíle môže vytvoriť len čarovná jar.

Keď vyjdeme von, môžeme s úžasom sledovať, ako sa príroda po viacmesačnom oddychu pripravuje na znovuzrodenie. Všetko navôkol rozvoniava novým životom. Koštomov, také smutné, ošarpané a pusté, sa chystajú zaodieť do zeleného rúcha huslístia, aby po chvíli mohli plodiť šťavnaté plody sladkých jablák, hrušiek či červečerešní. Taktiež sa stávajú útočišťom vtákom, ktorým sa šťastne podarilo prekrastrastiplnú cestu cez šíre more. Tie si teraz starostlivo opravujú hniezda, ktorozničilo nepriaznivé chladné počasie alebo neľútostná ľudská ruka, aby tam mohli v p'obohatiť svet novým spevavým potomstvom. Všetky sa náhlia so zobáčikmi plnými l'konárikov, aby ich nový domov bol čo najbezpečnejšou pevnosťou. Keď už majú vš'hotové, zaplnia drôty elektrických vedení a spríjemňujú večerný súmrak svojim jenšvitorením.

Slnko svojimi zubatými lúčmi pohládza celú zamrznutú krajinu, ktorá pridlho t'ipod nadvládou zimy. Posledné kryštáliky snehu sa menia na kvapôčky vody, ktoré v hošplynú s potokmi a valia sa pozdĺž dolinami nespútanou rýchlosťou. Vyplnia korytá rieiposamý okraj. Tie zúrivejšie so sebou odnesú všetko, čo im príde do cesty, nebohľad na žiadne prekážky.

Zem - tá plodná matka, živiteľ'ka celého národa, príliš dlho ležala úhorom. Zminej aj posledná prikrývka bielej ťažkej periny a znovu sa môže zhlboka nadýchať. Krôčik po krôčiku z nej začína vykúkať všetka zeleň. Prvé kvietky si úzkostlivo uprc

*lupienky, aby nakoniec mohli vykvitnúť v plnej kráse. Snežienka a bleduľa večne súp
ktorá z nich zažiarí v belostnejšej kráse, zato fialky spokojne ležia učupené v ti
čakajúc na detské rúčky, ktoré ich plné nadšenia odtrhnú, aby mohli potešiť svoje n
Tulipány pyšne vystavujú na obdiv korunné lupienky všemožných farebných odtieň
každého, kto sa k nim bližšie prikloní, omámia zmysluplnou vôňou. Sú také koketné.
netreba im to zazlievať. Právom sú hrdé na svoju krásu, lebo oživujú každú záhradku*

*Polia zaplnia usilovné ľudské ruky, ktoré s láskou kladú do pôdy semená, aby s
neskôr odvd'ačila hojnou úrodou. Všetci sa náhli, aby si zabezpečili čo najviac z
skôr než príde d'alšia neľútostná a dlhá zima. No zem nie je len kus obyčajnej t
Prebúda sa v nej život. Množstvo drobných živočíchov, cítiac prival prvých jar
lúčov, si prebívajú cestu na povrch, aby aj oni boli svedkami tej neskutočnej nádl
Dážďovky, chrobáky a všetok hmyz sa rozletí po celom okolí, krtkovia sa cez podze
chodbičky prekopú na čerstvý vzduch, zanechajúc za sebou malé hlinené kôpky. V:
túžia len po jednom - ohriať sa pod teplým slnkom.*

*To isté slnko vyháňa z tesných klietok svojich bytov aj ľudí. Parky sú
milencov, ktorých mámi vôňa rozkvitnutých stromov a pohľad na ich koruny obsy
ružovo-bielym kvetom. Nad hlavami im lietajú lastovičky, ktorých jemné štebotan
neodmysliteľnou melódiou jari. Ich srdcia sú zahriate láskou a teplom, len sem-ta
tváre pohladí jemný vlhký vánok.*

*Myslím si, že jar patrí medzi najúchvatnejšie ročné obdobia. Je to najideál
čas vybrať sa na prechádzku do prírody a obdivovať jej obnovu. V atmosfére prepl
sladkastým pachom kvetov a vlhkej zemi, s doprovodom vtáčieho spevu, mäkkou tr
pod nohami a belasým nebom nad hlavou načerpáme nové sily. Čerstvý kyslík roz
činnosť všetkých buniek v tele a dodá nám množstvo pozitívnej energie. Jar pre
vždy bude synonymom prebudenia sa k životu. Nielen zvierat a rastlín, ale aj ľudí.*

Vel'ká noc

Asi každý z nás už počul o Vel'kej noci. (Hlavne preto, lebo máme prázdniny). Chlapci si vyrábajú korbáče a dievčatá pre nich maľujú vajíčka. Každý z nás však Vianočnú noc trávi rôzne. Niektorí sú v pohodlí domova a čakajú na šibačov. Iní sa tvária, že nie sú a ostatní doma v skutočnosti nie sú, pretože odišli niekde na výlet do prírody či do hotela. Vieme však aké sú zvyky a tradície Vel'kej noci? Je to len o šibaní a vajíčkach? Začítajte sa do nasledovných riadkov a priblížme si naše zvyky.

Obdobie po fašiangoch bolo akosi prípravou na Vel'kú noc a začínalo sa **pôstne obdobie Popolcovou stredou**. Malo sa zdržiavať od mäsitých pokrmov, ale aj napríklad nejest' sladkosti, nefajčiť, nepožívať alkohol. Pravidlá 40-dňového pôstu sa uplatňovali a zachovali sa len dva dni prísneho pôstu - Popolcová streda a Vel'ký piatok.

Celkom bežným jedlom bývala kedysi kapustnica so žabími stehienkami, varené, pečené, údené... Pripravovali sa múčne a zeleninové jedlá. Na Slovensku to najmä zemiaky - zemiakové kaše, pečené v kožke, placky. Okrem zemiakov sa na Vianoce dostávala kyslá kapusta, strukoviny a cestoviny s makom alebo orechmi.

Jedlá:

Kyselica - pripravuje sa z ovsenej múky alebo ovseného šrotu, ktorý vo veľkej nádobke zmiešame so vodou, so starým chlebom a necháme niekoľko dní vykvasiť. Zásadu preceďme cez sitko a zohrievame. Podľa potreby zahustíme múkou. Kyselica má žltú farbu a kyslato-trpkú chuť. Jedla sa s varenými zemiakmi či varenou fazuľou.

Fučka - Asi 1 kg očistených a nadrobno pokrúpaných zemiakov varíme v osolenej vode do rozvarenia. Potom ich roztrepeme habarkou a pomaly, za stáleho miešania prisýpeme

hrubú múku tak, aby sa netvorili hrčky. Keď je kaša dostatočne hustá, nech prevriete, pobublat', fučať. Hotové jedlo vlejeme na hlboký tanier alebo misu tak, v strede bola jamka a kaša vyhrnutá až k okrajom. Do jamky vlejeme kyslé alebo sladké mlieko, do ktorého sa kaša na lyžici ponára. - V pôste sa namiesto mlieka prilievala šťava z kyslej kapusty, ktorá sa nechala zovrieť, pridal sa cesnak, poprípade sa trocha zapražila a osladila.

Koločanka - Uvarenú fazuľu rozhabarkujeme (rozkolotíme), omastíme a podávame s uvarenými zemiakmi. Podobne sa pripravoval hrach i zemiaky. Do nich sa niekedy pokrájalo aj varené vajíčko.

Zemiakové šúľance - 1 kg v šupke uvarených zemiakov olúpeme, pretlačíme a osolíme, pridáme 2 žĺtky a toľko múky, aby vzniklo tuhšie cesto ktoré sa dobre šúľá. Krátke, ako prst hrubé šúľance hádžame do osolenej vriacej vody. Na masle osmažíme za hrst' žemľových omrvíniok a na ne vysypeme uvarené šúľance. Všetko dobre premiešame, môžeme pridať aj cukor. (Môžeme ich posypať makom s cukrom, orechmi, tvarohom, ba dokonca i s džemom.

Makové slíže - Z dvoch šálok hrubej múky, 1 vajca, soli a vody pripravíme tuhé cesto ktoré necháme trocha postáť. Potom ho na pomúčenej doske vyvalkáme na tenkú placku necháme trocha oschnúť a krájame dlhé rezance. Uvaríme v osolenej vode, sceďom omastíme a posypeme pomletým makom s cukrom.

Piata nedeľa v poradí od začiatku pôstu sa nazýva aj Smrtná, Smrtnica. V túto nedeľu sa zachováva zvyk **vynášania Moreny**. Morena symbolizuje zimu, s ktorou spájala temnota a napokon aj smrť. Morena je slamená figúrka oblečená do ženských šiat. Na konci dediny ju zapálili a hodili do tečúcej vody.

Posledná nedeľa pred Veľkou nocou sa nazýva **Kvetná nedeľa**. Pripomína príbeh, ako palmovými a olivovými vetvičkami vítal Krista, keď vstupoval do Jeruzalema. V nočných končinách sa vetvičky nahradili **bahniatkami** - rozkvitnutými ratoľami vrby.

Kvetnou nedeľou sa začína Veľký týždeň, ktorý vrcholí v tzv. posvätnom trojdňu - Zelený štvrtok, Veľký piatok a Biela sobota - slávnosťou Vzkriesenia a Veľkonočnou nedeľou.

Zelený štvrtok - na Zelený štvrtok v chrámoch umíknú organ. Hovorilo sa, že zvonky odlietajú do Ríma. Strava na Zelený štvrtok mala byť „zelená“. Jedol sa nielen zelený špenát, ale aj rastliny, ktoré v tom období rástli v záhrade či na lúke. Do jedla pridávali lístky čerstvej púpavy, šťavela, medvedieho cesnaku alebo sa pripravovali prívarky z listov mladej žihľavy.

Veľký piatok - prísny pôst. V minulosti sa pripúšťalo iba jedno jedlo za deň, nielen chlieb a voda, chlieb s čajom, zemiaková polievka. Vydržali by ste? Dnes už tento zvyk nie je až taký prísny a dovoľuje jedno sýte jedlo a dve menšie. Okrem jedla sa dodržiavali aj iné zvyky, ako napríklad ranné umývanie sa v tečúcej vode, dobre sa ostriať (ak boli ostrihané na Veľký piatok, dobre rástli po celý rok).

Biela sobota - ráno a predpoludním sa gazdinky chystali na slávnostné jedlá. Fajčilo sa koláče, varilo sa údené mäso či šunka a vajíčka. V kostole sa zapaloval „oheň“ - symbol príchodu svetla. Po návrate z kostola sa začala večera. Po nej vyšiel gazda a s reťazami štrngal, aby odplašil hady, žaby a všetky zvieratá, ktoré mohli škodiť ľuďom i statku.

Veľkonočná nedeľa - zmŕtvychvstanie Ježiša Krista. Hlavným bodom je slávnostná bohoslužba. V košíčkoch sa nosili chlieb, šunka, klobásy, maslo, tvrdé vajíčka, chren, soľ, koláče, víno či pálenka na posvätenie. Po návrate z kostola sa pokračovalo sýty obed.

Veľkonočný pondelok - šibačka, polievačka.

Šibi-ryby mastné ryby,

kus koláča od korbáča,

ešte k tomu žuvačku

a aj euro do vačku!

Deň matiek

Deň matiek je deň, kedy sa vzdáva úcta matkám a materstvu. Je oslavova rôzne dni na mnohých miestach po celom svete, vychádza z rôznych tradícií, napríklad Veľkej Británii (štvrtá pôstna nedeľa), inak v arabských krajinách (21. marec) a m d'alších. V tento deň dávajú deti svojim mamám dary, často vlastnoručne vyrobené. Podobné sviatky po celom svete existovali dávno v histórii, napríklad v starove Grécku sa oslavoval sviatok plodnosti a matiek, spojený s uctievaním pohanskej bo Rhey = Kybelé, matky bohov.

Myšlienka medzinárodných a pravidelných osláv tohto sviatku vznikla v roku 190 počesť Anny Reeves Jarvisovej, ktorá bojovala za práva matiek. Prvýkrát bol verejne slávený o rok neskôr. V roku 1914 vyhlásil vtedajší americký prezident Woodrow Wilson prvú oficiálnu oslavu Dňa matiek ako celonárodného sviatku, konajúci sa druhú májovú nedeľu.

História

V 16. storočí sa v Anglicku slávil sviatok matiek pod názvom Materská nedeľa (alebo Nedeľa matiek) a pripadal na pôstne obdobie pred Veľkou nocou. Mnoho chudobných ľudí vtedy slúžilo v bohatých domácnostiach ďaleko od domova a nemohlo tráviť čas so svojimi matkami. Preto služobníci dostávali na tento deň voľno, aby sa mohli vrátiť domov alebo navštíviť kostol vo svojom rodnom meste, kde žili ich matky a ďalší príbuzní.

Trocha zábavy...

Pani učiteľka sa pýta Jožka:

- Aké máte doma zvieratá?
- Doma máme psa, mačku a mrazené kurča.

Status chlapca na Facebooku:

"Máme matiku a nudím sa :/"

Komentár od učiteľa: "Pod
k tabuli, Jožo!"

Nájdí 10 rozdielov

Pani učiteľka sa pýta žiačky:

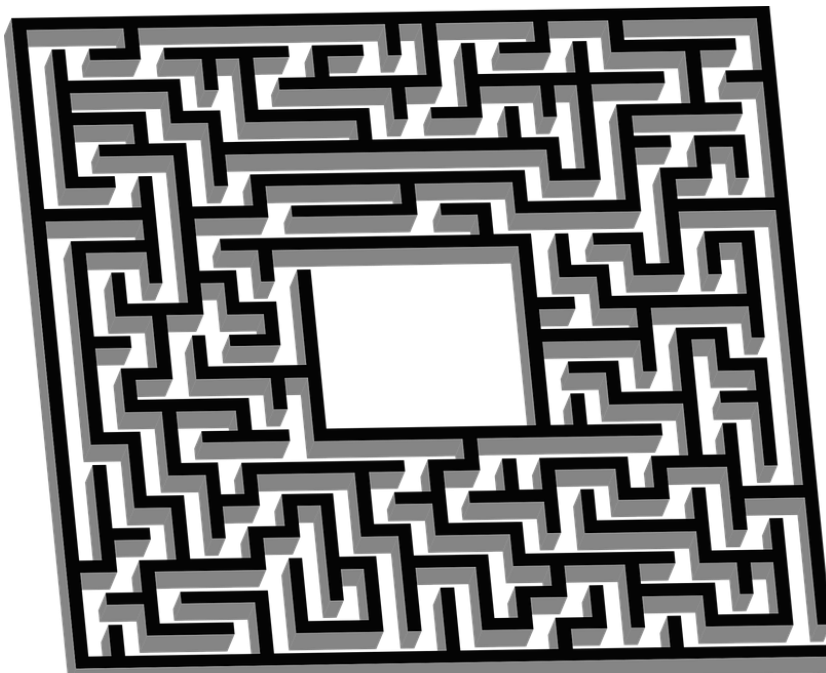
- Koľko ročných období poznáš,
Marienka?

Dievčatko chvíľu premýšľa, a
potom odpovie:

- Prosím, päť: jar, leto, jeseň,
zima a prázdniny!

Nájdí cestu do stredu

labyrintu

Omal'ovánka

